

Misliti školu - put prema kontinuitetu

Mattia Pratisoli

Iz talijanske perspektive Mattia Pratisoli se osvrće na trenutno stanje u osnovnom obrazovanju. Iz ove pozicije donosi zaključak o važnosti kontinuiteta i u okviru predškolskog odgoja i obrazovanja.

U složenoj raspravi o problemima školstva u Italiji, koje učitelji osnovnih škola često ističu, govori se o teškoćama poučavanja sve heterogenijih grupa djece. Govori se i o tome kako je sve teže osmisliti učinkovite i motivirajuće metode učenja, te u svakodnevnom radu pronaći priliku za vlastiti profesionalni razvoj i istraživanje. O ovome se već dulje vrijeme aktivno raspravlja u talijanskim javnim školama, pa ipak se čini kako je osnovno školstvo, uz izolirane izuzetke, zaglavljeno u bezizlaznoj situaciji.

Postojeći diskontinuitet između različitih stupnjeva odgoja i obrazovanja izaziva mnoge rasprave u talijanskoj školskoj javnosti, jer su kontakti između učitelja i njihovih budućih prvašića često ograničeni na užurbane susrete. No unatoč tome, vjerujem da se kontinuitet odgoja i obrazovanja može postići kroz procese u koje su uključeni svi: odgajatelji i učitelji, roditelji i djeca različitih godišta i iz različitih odgojno-obrazovnih ustanova. Objedinjavanje svih sudionika koji dolaze iz različitih obrazovnih krugova i njihova zajednička interakcija mogu dovesti do novih ideja, načina razmišljanja i novih smjerova. S jedne strane, to dovodi do novih inicijativa, a s druge do dubljeg preispitivanja postojećeg stanja i vlastitog ponašanja i prakse. Razmjene bilježaka i iskustava postaju važni alati unutar ovih pedagoških rasprava, s obzirom na to da kroz ove sastanke učitelji mogu razviti dublje razumijevanje strategija koje koriste u radu. Razmjena vlastitih zapažanja i iskustava može biti stvarna promocija

pedagoških samorefleksija te od velike koristi radnim grupama koje planiraju odgojno-obrazovne aktivnosti djece.

Prije nekoliko godina s takvom se praksom započelo u talijanskoj regiji *Bassa Reggiana*, gdje je dosad najveći skup učitelja započeo eksperimentalni projekt, usmjeren na samopropitivanje vlastitih pedagoških metoda i strategija. Učiteljima iz osnovnih škola projekt je prilika da stvarna iskustva iz prakse pretoče u promjene i učinkovita rješenja u svakodnevnoj nastavi.

Za rad i uspjeh projekta posebno je važno uključenje stručnog suradnika, specijalista za edukacijske procese, te reorganizacija okruženja za učenje (vremena, centara i materijala za učenje). Prvi je to korak u promjeni postojeće prakse, temeljene na iskustvima iz vrtića i osnovnih škola regije *Bassa Reggiana*, koje koordinira stručna grupa povezana s projektom 'Bez školske torbe' (*Senza Zaino*). Ova inicijativa potaknula je i mnoga druga pitanja, poput onih vezanih uz ulogu odgajatelja, učitelja, roditelja, uz plan i program, te procese poučavanja i učenja.

Kako sam specijalist edukacijske pedagogije po struci, bilo je neizbježno

da moje profesionalno obrazovanje i dotadašnji rad na području ranog i predškolskog odgoja pridonese radu grupe, te utječe na ideje i pristup inspiriran radom u pokrajini *Reggiana*. To je utjecalo i na smjer naših rasprava i promišljanja, ne samo o osnovnoj školi, već na puno šire ideje o shvaćanju odgoja i obrazovanja. Uvođenje stručnih suradnika pedagoga u osnovne škole vjerojatno je samo pojačalo postojeće tenzije, koje uvijek nastaju kad se radi o promjenama, osobito ovdje, gdje preispitujemo odgojno-obrazovnu praksu na temelju promatranja, razgovora i rasprava. Iskustva stečena u radu s djecom bolje se interpretiraju i razumiju u radu u stručnim grupama. To donosi više znanja, profesionalizma i smislenijeg planiranja. Stoga stvarna, praktična iskustva otvaraju vrata novom i boljem razumijevanju. Između stručnog suradnika i praktičara razvija se proces dvosmjernog učenja, što pridonosi novom stjecanju kompetencija. S jedne strane, istraživački projekt

MISLITI ŠKOLU

Projekt *'Misliti školu'* ističe želju za promišljanjem uloge i svrhe školskog odgoja i obrazovanja, a rezultat je zajedničkog rada četiri različite grupe: osnovnoškolskih učitelja iz grada Boretto, koordinacijske grupe regije Bassa Reggiana, zadužene za djecu do 6 godina, obrazovne mreže 'Bez školske torbe' (Senza Zaino) iz Toskane, te Školskog savjeta grada Boretto, kao promotora i sponzora projekta od 2009. godine.

ovisi o istraživanju i promatranju *in situ*, na samom mjestu gdje se odgojno-obrazovni proces odvija. S druge pak strane, postoji snažna veza koja seže do ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ove regije, kao i povezanost s pedagoškim metodama razvijanimi još od 1970. godine, koje je za predškolski odgoj i obrazovanje na području Reggio Emilia razvio Loris Malaguzzi.

Upravo je zbog te snažne povezanosti s vrtićkom i predškolskom pedagoškom praksom naš projekt *Misliti školu* razvio premisu koja ističe kontinuitet odgojno-obrazovnog iskustva među vrtićima i školama za različite dobne skupine i obrazovne stupnjeve. U ovom projektu ide se dalje od klasičnih susreta učitelja i njihovih budućih učenika, i preuzima se koncept trajnog kontakta, razmjenjujući stavove i promišljanja o namjeni škole, ulozi odraslih, kvaliteti odgojno-obrazovnog programa i o procesu učenja i poučavanja.

Odluka da se započne s reorganizacijom rada proizašla je iz shvaćanja koliko važnu ulogu u svemu ima okruženje za učenje. Organizaciju područja za učenje, kao i organizaciju poučavanja koje je povezano s dnevnim rutinama, treba vidjeti kao utjelovljenje mišljenja koje leži iza odgojno-obrazovnog plana. Vizualni kontinuitet koji roditelji i djeca doživljavaju u okruženju za učenje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a potom i škole, ne smije biti pojednostavljena estetika nečijeg slobodnog izbora, već mora imati precizne edukacijske svrhe. Kako bi se stvorilo okruženje koje

pogoduje učenju, od samog početka je cilj bio osnažiti kod djece osjećaj samostalnosti, suradnje i odgovornosti. Učionice su stoga organizirane tako da imaju stolove za rad u manjim grupama, dovoljno prostora za istraživanje, te prostor za zajedničko okupljanje i čitanje.

Okruženje za učenje organizirano na ovakav način omogućuje istovremeno veliku fleksibilnost djeci, ali i odgajateljima i učiteljima, te priliku da izaberu način organizacije rada u grupi. Obično se radni dan sastoji od sudjelovanja cijele grupe u određenim aktivnostima, rada u manjim grupama, rada u parovima ili pojedinačnom djelovanju. Veliku važnost pridajemo radu u manjim grupama, gdje se razmjenjuju ideje, mišljenja i znanja koja djeca usvajaju iz međusobne interakcije. Posebnu pozornost posvećujemo razvoju socijalnih i interpersonalnih vještina, s obzirom na to da je poznato da zajedničko okupljanje (jutarnji krug) i drugi elementi dnevnih rutina čine da se djeca osjećaju dijelom grupe te da donose i prihvaćaju pravila.

U usporedbi s tradicionalnim poučavanjem, gdje učitelj vodi i drži nastavu, ovdje oni djeluju decentralizirano. On ili ona je kosudionik/ca onoga što se u učionici događa, pri čemu na početku radnog dana predstavi radni zadatak cijeloj grupi, a djeca nakon toga rade u manjim grupama ili parovima. Ovakav pristup svakodnevnoj praksi smanjuje odgajateljsku i učiteljsku verbalizaciju tijekom rada na zadacima. Istovremeno, od njih zahtijeva veći napor u pripremi i

organizaciji pojedinih faza aktivnosti, u odabiru sadržaja na kojem djeca rade, ali i u izboru materijala kojim se djeca služe tijekom samostalnog rada. Učitelj/ica ima priliku kretati se među dječjim grupama, pomagati im u radu, pridonositi razvoju njihovih strategija i vještina, te pomagati pojedinoj djeci ukoliko naiđu na problem. Ovakva organizacija rada, nadalje, pruža priliku da se organiziraju dodatne aktivnosti, koje se mogu uvesti jednokratno, ili tijekom cijelog tjedna, svaki put u drugoj grupi. Time se olakšava pojašnjavanje zadatka, te raspravlja o pojedinim pitanjima što vodi dubljem razumijevanju unutar manjih grupa, dok ostatak razreda nastavlja autonomno raditi.

Naša je namjera promovirati nove strategije poučavanja i prakse, koje mogu postati svakodnevicom i uobičajenim načinom razmišljanja, kako za djecu, tako i za odgajatelje i učitelje u razmjeni ideja, pitanja i hipoteza. Planiranje interdisciplinarnog učenja za djecu, uključujući povezivanje heterogenih skupina djece, te stvaranje mentalnih mapa koje nastaju na temelju dječjih interesa i ideja, tek su neke od ideja i strategija koje planiramo razviti za rad u narednoj pedagoškoj godini.

Misliti školu je kompleksan projekt, temeljen na uključenju različitih sudionika i njihovoj razmjeni ideja, iskustava i razmišljanja. On predstavlja svojevrsno istraživačko putovanje, temeljeno na jasno definiranim idejama o djeci, odraslima, vrtiću i školi. Kontinuitet iskustava poučavanja, vrijednosti, dogovorenog vokabulara i značenja je zato, po našem mišljenju, najvažniji čimbenik. Stvaranje novog identiteta osnovnih škola ubuduće se može događati samo kroz neprestani dijalog s ostalim relevantnim odgojno-obrazovnim ustanovama.

Školska iskustva djece i njihovih roditelja moraju biti u samoj srži ovakvog trajnog dijaloga, kako bi im se omogućilo istinsko sudjelovanje u zajedničkom odgojno-obrazovnom projektu, koji započinje od najranijih vrtićkih dana i završava osnovnom školom.

Mattia Pratissoli je pedagog uključen u projekt *Misliti školu*, te voditelj stručnih radionica i tečajeva; osim ovog projekta, surađuje s udrugom 'Ambra Totem Cooperative', te grupom 'Atelier Raggio di Luce'.
mattiapratissoli@libero.it